

Лідія Ніколенко, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих ЦІППО ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України

Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи

Анотація. У статті висвітлено завдання, зміст, принципи, технології, форми і методи педагогіки партнерства як основної новації Нової української школи.

Ключові слова: педагогіка партнерства, толерантність, свобода, взаємодія, індивідуальний розвиток, особистість, особистісно зорієнтовані технології навчання.

Актуальність проблеми. За експертними оцінками в концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року наголошується, що найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими вміннями[8].

Концептуальні засади Нової української школи радять педагогам долучитися до освоєння двох основних новацій - компетентнісної парадигми освіти й педагогіки партнерства. Концепція Нової української школи базується на якісно новому рівні побудови взаємовідносин між

педагогами, учнями, їхніми батьками та громадськими організаціями. Проблема співпраці сім'ї і школи у вихованні дітей досить складна і багатоаспектна. Насамперед це стосується структури взаємодії, розподілу обов'язків, ролей, завдань і функцій між усіма учасниками навчально-виховного процесу, вироблення спільних дій. Батьки можуть створювати свої органи громадського самоврядування, а отже – впливати на освітній та виховний процеси»[8].

Педагогіка партнерства учителів, учнів і батьків є цілями та прагненнями, добровільними та зацікавленими партнерами, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Педагогіка партнерства набуває важливого значення як вектор гуманного і творчого підходу до кожного учасника освітнього процесу. Новий зміст освіти щодо співробітництва педагогів орієнтує вчителів, батьків на особистісний розвиток учнів, на поважне ставлення до дітей. Актуальність зазначеної проблеми досить очевидна, оскільки школа має ініціювати новий зміст та форми використання педагогіки партнерства, глибше залучати родини до побудови освітньої траєкторії дитини.

Метою статті є обґрунтування необхідності застосування педагогіки партнерства на основі гуманного підходу до дитини.

Виклад основного матеріалу.

Міністр освіти і науки Лілія Гриневич наголошує, що вчитель Нової української школи користуватиметься свободою творчості і професійного розвитку. Педагогіка партнерства буде однією з основ школи, заснованій на взаємній повазі до особистості, праві вибору і відповідальності за прийняття рішень[8]. Учитель, учень та батьки мають бути партнерами; школа ініціює глибше залучення родини до побудови індивідуальної освітньої траєкторії дитини.

"Нова українська школа – це не тільки компетентнісний підхід до навчання, це і формування цінностей, на основі яких виробляються ставлення до чого-небудь. Треба по-людськи ставитись, поважати людей – усіх. Бо якщо не зміниться ставлення, то й довіри не буде, – наголосив заступник міністра освіти і науки Павло Хобзей, відзначаючи, що для побудови довіри дуже важливо змінити систему зв'язків в українських школах. Наша освіта - дуже вертикальна: директор, завуч, учителі, діти і десь там батьки. Але щоб побудувати довіру, ми маємо будувати горизонтальні зв'язки, партнерство. Щоб вчитель був на рівні учня, щоб вони сиділи разом на килимку та розмовляли. Тоді вибудовується довіра, повага до гідності. Саме це закладено в концепцію НУШ[4].

Педагогіка партнерства – це простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогу, співпраці, прийняття. Вона є складовою концепції Нової української школи, спрямованої на те, щоб побудувати довіру між школою, дітьми, батьками та суспільством.

Для педагогіки партнерства гуманне ставлення до дитини лежить в основі діяльності педагога, оскільки це не можна замінити жодними технологіями чи освітніми трендами. Це те, що має бути в центрі спілкування не лише між вчителем та учнями, а й у стосунках із батьками, колегами. Освітнє середовище – це та модель, яка формує у дитині певну поведінку. Якщо педагогічний колектив працює на засадах гуманної педагогіки, в таких школах немає проблем з поведінкою дітей, агресією. Освітній процес за педагогікою партнерства не може бути однобоким, тобто лише навчальним, тут має застосуватись комплексний підхід до навчання і виховання[10]. Партнерська педагогіка орієнтує школу на розвиток цілісної особистості. В цьому контексті проголошується – розбудити, включити до дії внутрішні сили та можливості дитини для досягнення її максимального й повного розвитку.

Як бачимо, особливо актуальним для педагогіки партнерства є гуманне ставлення педагога до дитини, яке має поєднуватися з повагою до її думок і бажань. Між учителем, учнями і батьками має встановитися партнерські відносини, тонка взаємодія на засадах співпраці і співтворчості. А це передбачає стимулювання позитивних інтелектуальних почуттів, вибору учнями навчальних завдань та спонукання їх до самооцінки, самопізнання і самовдосконалення в різних видах діяльності.

Головним завданням педагогіки партнерства, в центрі якої особистість дитини, її самобутність, самоцінність, є розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини, максимальний їх вияв, ініціювання, використання індивідуального (суб'єктивного) досвіду кожної дитини; допомога батьків у самовизначенні та самореалізації, уникнення формування попередньо заданих якостей, формування в особистості культури життєдіяльності.

Базовими принципами партнерства «вчитель-учень», «вчитель-батьки», «учень-учень», «учень-батьки» є усвідомлення єдності цінностей для учнів, батьків та вчителів, а саме: визнання гідності та прав дитини, повага до особистості, доброзичливість, рівність сторін, взаємна підтримка, довіра у відносинах та стосунках, толерантність, позитивне ставлення, діалог-взаємодія-взаємоповага, право вибору та відповідальність; принципи соціального партнерства, які означають рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей. Але така школа стане можливою лише за умови відкритого діалогу всіх учасників освітнього процесу[7].

Для реалізації принципів педагогіки партнерства в новому Законі України «Про освіту» закладена індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу учня, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду. В учнів та їхніх

батьків з'являється можливість обирати для себе види, форми і темпи здобуття освіти, відповідно до потреб і можливостей.

Розвиваючий комплекс педагогіки партнерства (співробітництва) - це набір дидактичного забезпечення, який дозволяє ефективно навчати дітей за умов, коли вчитель і учень володіють однаковими правами, учень отримує право на вільний вибір, має право на помилкові дії, вільно висловлює власне судження з того або іншого питання. Відносин між учнем та вчителем мають бути такими, щоб не заперечувати, а направляти; не керувати, а управляти разом; не примушувати, а спонукати до добровільної дії; не командувати, а організовувати; не обмежувати, а надавати право на власний пошук.

До реалізації ідей педагогіки партнерства (співробітництва) ведуть, зрештою, дві дороги. По-перше, учитель наближується до дитини за рахунок великої любові й поваги до неї за В. Сухомлинським, віддаючи серце дітям. Слідом за В. Сухомлинським цю дорогу пропонував і відомий грузинський педагог Ш. Амонашвілі. На жаль, не всі педагоги готові до такого стилю стосунків, і далеко не всі діти повірять у свою "рівність" з учителем.

По-друге, дорога розподілу функцій вчителя та учня й організації їхньої співпраці. До функцій вчителя входить ретельно підготувати дитині навчальне завдання, продумати в деталях хід його вирішення різними групами учнів тощо. Функція учня — на добровільних засадах прийняти запропоновану вчителем задачу як свою і самостійно її вирішувати. У такому випадку обидва учасники навчання і виховання — вчитель і учень — рівноправні, вони — суб'єкти діяльності. Ніхто ні над ким не вивершується і не застосовує владу. Так реалізується ідея рівності. Не кожен учитель має достатній запас любові до дітей, але кожен може побудувати навчання так, щоби дитина почувала себе вільною і час від часу забувала, що в класі є наглядач. Цей тип взаємин для навчально-виховного процесу є оптимальним, оскільки з одного боку, він

зберігає за вчителем функцію управління, а з іншого — надає учневі можливість діяти самостійно[3].

Тож дістаємося висновку, що психологічну основу педагогіки співробітництва становлять суб'єкт-суб'єктні стосунки, партнерське спілкування, взаємодія та співпраця між педагогом, учнем і батьками, які об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат.

Педагогіка партнерства вимагає переосмислення ролі педагога, яка полягає в оновленні професійного мислення й відповідних цілеспрямованих дій: постійному аналізі власної педагогічної діяльності, орієнтованої на самоосвіту; відстеження результативності своєї роботи через систему моніторингу. А саме головне: прийшло покоління digital native (цифрове рідне) – тобто, це діти, які самі створюють контент для різних каналів. Вони очікують від сучасної освіти більшої самостійності, незалежності і меншої кількості авторитетів. Змінюються і вимоги до вчителя: він сьогодні не ретранслятор, а вчитель – коуч, тренер, фасилітатор. Якщо раніше вчитель лише давав готові відповіді на питання, то нині ця траєкторія змінилась. Сьогодні вчитель допомагає учням сформулювати власні питання, вчить їх правильно ставити й шукати на них відповіді. Вчитель має робити виклики учням, мотивувати їх добиватися більшого, надихати створювати, тобто виконувати роль тьютора (це той, хто допомагає, індивідуально працює, виявляє освітні запити, планує освітню діяльність, організує рефлексію, проектує наступні кроки в освіті, застосовує методи навчання, заснованих на співпраці, активній участі дитини в навчанні)[10].

Свобода і відповідальність у стосунках між учасниками навчально – виховного процесу лежать в основі нової концепції. Працювати в рамках свободи – один з викликів педагогіки партнерства, які стоїть перед сучасним педагогом. Дуже часто діти сприймають свободу як вседозволеність. Таке

сприйняття свободи для дитини не може дати їй нічого корисного. Тому важливо навчити дітей такому слову як «договір». Перевага договору полягає у тому, що його не можна розірвати в односторонньому порядку. У договорі завжди є дві сторони. Через спілкування з батьками, вчителями, вихователями, однолітками ми вчимо дитину домовлятися. Ця навичка надає дитині кращого розуміння того, що є свобода: вона може або конкурувати, або дружити з навколишнім оточенням. Через дружбу її коло свободи не обмежується, а навпаки розширюється[10].

Педагогіка партнерства ґрунтується на засадах толерантності, що означає доброзичливе та терпиме ставлення до оточуючих і навколишніх подій. Структура толерантної особистості базується на основних структурних компонентах: когнітивному (знання про об'єкти і ситуації життєдіяльності, що є результатом набуття індивідуального досвіду); емоційному (емоційні стани, які передують виникненню поведінкового компоненту, сприяючи систематизації знань і появі певної поведінки); поведінковому (призводить до актуалізації елементарних фіксованих установок, ціннісних орієнтацій та етнічних цінностей). Установка, щодо толерантності, виявляється в діях і вчинках людини, оскільки вчинок є єдиною структурою, що відповідає реальним цілісним проявам самореалізації людини як особистості, індивіда, громадянина. Показниками толерантності є особистісна відповідальність, емпатія та конструктивна взаємодія з оточуючим і природним середовищем. Критеріями досягнення толерантності є: визнання різноманіття поглядів, життєвих принципів, цінностей інших людей; терпимість до оточуючих і навколишніх подій, що не порушують прав людини та не завдають шкоди природному середовищу.

Нова українська школа через технології партнерської педагогіки допомагають в реалізації розвитку особистості, створюють умови для її

самовираження і саморозвитку, використовуючи такі форми роботи з батьками: родинні свята, сімейні виставки, вечори запитань і відповідей, день добрих справ, відкриті заняття для батьків тощо. Технології і методи партнерства, що заохочують висловлювати власні думки учнів: інтерактивні технології, особистісно орієнтовані технології, науково-дослідні методи, створення проблемних ситуацій, методи самооцінки і взаємоперевірки, метод проектів, діалогічні методи.

Висновки. Отже, в основі педагогіки партнерства - спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими спільниками, рівноправними учасниками освітнього процесу і відповідають за результат. Модель взаємодії: партнерство, повага, довіра, рівність, відповідальність, добровільність, діти, родина, педагоги, діалог. Концепція Нової української школи сприяє розкриттю та розвитку здібностей і можливостей дитини на основі педагогіки, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. Адже саме педагогіка партнерства дозволяє нам успішно будувати стосунки з оточуючими, оскільки без взаємодії з іншими людьми, без розуміння своїх та їхніх почуттів неможливо досягти спільних цілей. Діалог і багатостороння комунікація між учнями, учителями та батьками має змінити односторонню авторитарну комунікацію.

Література

1. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII “Про освіту”
2. <http://www.osvita-konotop.gov.ua/zakon-ukra%D1%97ni-vid-05-09-2017-2145-viii-pro-osvitu.html>
3. Діяльність учителя. Режим доступу: http://pidruchniki.com/16520205/pedagogika/diyalnist_uchitelya
4. Довіра до освіти починається з педагогіки партнерства, відкритості шкіл, поваги до кожної людини - заступник Міністра Павло Хобзей Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-12-02-dovira-do-osviti-pochinaetsya-z-pedagogiki-partnerstva-vidkritosti-shkil-povagi-do-kozhnoy>
5. Нова українська школа. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
6. Особистісно орієнтоване навчання. Режим доступу: http://pidruchniki.com/14810405/pedagogika/osobistisno_oryentovane_na_vchannya
7. Педагогіка партнерства. Режим доступу: <http://www.internatputivl.narod.ru/2017-2018/veresen/nova/02-11-2016-nush-2016-kopiya.pdf>
8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року. Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/
9. Савченко С.В. Педагогіка партнерства у проекті Концепції «Нової української школи». Режим доступу: <https://www.slideshare.net/ippokubg/ss-67119769>

10. Якими можуть бути українські вчителі майбутнього: досвід переможців «Global teacher Prize». Режим доступу: <http://lviv1256.com/news/yakymy-mozhut-buty-ukrajinski-vchyteli-majbutnoho-dosvid-peremozhtsiv-global-teacher->